

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIO QUINZENAL

ANY X. NUMS. CCXX - CCXXI — Desembre I | XVI — I MCMXXIV

Preu: 1 pesseta

SUMARI

Balada del vaporet, per R. Rucabado.—Moralitats i pretextos, per J. M. López-Picó.—Les valors espirituals de la pintura, d'En Josep Aragay, per J. Llorens Antigas.—*Poesia catalana*: Elogi de l'Empordà, per J. M. Casas de Muller.—*Poesia belga*: Fierens, Lecomte, Verboom, D'Orbaix, Hellens, Perier, Purnal (Trad. A. Esclasans).—*Prosa literària*: Fragment de novel·la, per Miquel Llort i Forcada.—Enquesta sobre la Psicologia de la Poesia Lírica: Respostes de Joan Alcover i Maspons, Josep Sebastià Pons, Guerau de Liost, Josep Lleonart, Millàs-Raurell.—Els Llibres, per O. S.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: RAMBLA DE CATALUNYA, 125
BARCELONA

"Els Nostres Classics"

Biblioteca de divulgació
dels antics autors catalans

4 volums anuals de 160 pàgines
acuradament editats

Subscripció:

Edició corrent 14 pessetes anuals
Edició en paper de fil 48 pessetes anuals
Exemplar solt 3'75 pessetes

Lloc de subscripció:

LLIBRERIA ITALIANA
Rambla de Catalunya, 125

Societat Catalana d'Edicions

Administració:

Llibreria Puig i Alfonso
Plaça Nova, 5
BARCELONA

Venda a totes les llibreries

La Nouvelle Revue Française

3 Rue de Grenelle

PARIS (VI)

IL CONVEGNO

Rivista di letteratura
e di arte

Via Borgo Spesso 7
MILANO

La Revue de Genève

Directeur: Robert de Traz

Pour tous renseignements s'adresser
à la S. A. des Editions «Sonor»

46 rue du Stand
GENÈVE

INTENTIONS

7, RUE DE L'ODÉON

PARIS (6)

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY X. NUMS CCXXI-CCXXII — DESEMBRE I-XVI — MCMXXIV

BALADA DEL VAPORET

Mare, no hi anem al mar, és trista i glaçada.
Un novembre al dematí, que el sol fa de bon
cullí; vina, fillet meu, amb mi; a fer passejada.

Oh quina cara que té, aquest dematí, el bar-
qué. Fill meu, és novembre. Al cementiri hau-
rà anat. Els seus morts ha visitat.—Potser al-
gun mort l'ha cridat.

Mare, quina passatjera, s'embarca, al nostre
darrera. Mireu què hi duia a la mà! Ves quina
eina de portar. A la mar no es ve a segar.

Adeu, porta de la Pau. Adeu, escala enyo-
rada. El vaporet que se'n va, el viatget que
farà, mai més no tindrà tornada.

Mare, no hi anem al mar. Es freda i callada.
Ai, mireu quin vaporàs, talment un esparveràs,
ens empaita de bursada.

Ens empaita d'estribó. Capità n'és borratxó.
Nostramo no du el timó.—No es farà justícia,
no.—Porten bandera i penó, i tenen dret de
topada.

L'aigua ens puja peus amunt. I ens vol donà
una abraçada. El vaporet és girat, i cap al fons
pren virada.

Ai quin dinar de migdia. Quina salaborr te-
nia. Tanta gent que es debatia. Sant Oriol els
assistia, Sant Josep barceloní, sigui vostre
auxili amb mí.

Pare i mare son dormits, l'infant a la vora.
Ai que es ben ample aquest llit: hi dormen i es
breçen. Gronxa'ls aigua verda; la son que
s'agafa en mar—costa molt de desveillar.

¿Fa de bon geure en la mar?—Malhaurat
qui ajegut és—que la mar li dona el bes. Adeu,
ma filla enyorada.

Mare, no hi anem al mar, és negra i salada.
—Tenia els ullets tapats—dents i llavis ama-
rats; dintre l'aigua m'ha semblat—dintre el ba-
gul devallada.

Torna a nedar, vaporet.—La justícia és ofe-
gada.

R. RUCABADO.

MORALITATS I PRETEXTOS

LEMES

Més que no un lema estandard, convé a moltes de les nostres empreses un lema definidor, sense voleiaments; que fixi el contingut moral de l'acció immediata.

Un lema com aquestes paraules de Pope, divisa de la *Revue des deux mondes* als seus inicis:

Party is the madness of many for the gain of few. (L'esperit de partit és una follia de molts en profit d'alguns).

**Aquest número
ha passat per la
censura militar**

EL MAL VE DE LLUNY

Ja Montesquieu deia: «Quel siècle que le nôtre où il y a tant de critiques, et si peu de lecteurs!»

ANTONIO MACHADO

Digué d'ell mateix un dia:

*Camino con el hombre que siempre va conmigo:
el que habla solo, espera hablar a Dios un día.*

Ja som lluny d'aquella tradició de paisatge, tota dels sentits, que l'Azorín atribueix a alguns escriptors castellans de Garcilaso a Jovellanos.

Ara més que remors d'aigua i música de fúllam i olor de terra, sentim les passes d'un poeta que camina. I sentim també en el paisatge una mena de vitalitat caminadora:

*Alamos de las márgenes del Duero,
conmigo vais, mi corazón os lleva!*

Paternitat de poeta, més que composició de versaire.

EDMOND JALOUX

Anàvem a dir: Heus aquí un home agradat dels paisatges de l'ànima. I rectifiquem de seguida:—No. Més aviat és el creador de figures filles dels combats de l'ànima, la perspectiva de les quals fa com una mena de paisatge humà.

I rectifiquem encara:—No. Més aviat és l'home torturat per la fallida d'una creació dolorosa animadora de successius gastaments intel·lectuals els quals li prenen el tamany de veritables figures humanes.

Mestre d'aquest món i presoner alhora del desig que diu: més; i al fons de l'anàlisi ressona: prou.

FRANCIS CARCO

Fill del carrer o pare del carrer, tot és u. Ell mateix es confessa agradat dels indrets que no son de ningú.

Però jo dic que el carrer d'aquest home, per abjecte i blasmable que fos arran de terra, te una llenca de cel damunt i un parpelleig d'estels igual devegades a l'estil de l'autor picat de puntes de llum i ple de totes les voluptats dels cinc sentits; i altres vegades animat de la complicitat fantàsica mig irònica mig sentimental del més enllà. Com si Jean Pellerin i Jean-Marc Bernard fessin l'ullet des de l'eternitat.

TRISTAN DERÈME

No diguéssiu mai que coneixeu be París si no coneixeu bé tota l'obra d'aquest poeta.

RENÉ ARCOS

De molts ha estat dit que pensen amb el cor. D'ell podem dir encara més: Es un cerebral del cor.

CONTRA FILM

Del *Diari* de Maria Lenéru (any 1910).

«Un homme est émouvant parce qu'il peut

être ma vie, le visage, la présence, la tendresse de tous les jours, et non parce qu'il a sur moi je ne sais quel droit de possession et de perturbation.»

THOMAS HARDY

Un Dant del mon modern. Naturalment un Dant al qual li ha escaigut de justificar encadenaments molt més terribles que no el de les ter-cines.

El d'ésser, per exemple, el poeta de la esterilitat.

I amb fèrria estructura de l'esperit, tanmateix, que culmina en les dolors de Judes l'obscur.

ARNOLD BENNETT

—¿Perquè escriu tan llarg?

—Per ésser breu, segurament. Aquesta vella paradoxa explica no sols l'obra d'Arnold Bennett sinó també tota la gràvida realitat de la novel·la anglesa.

GALSWORTHY I WELLS

Si l'obra de Meredith és una gran pedrera, la pedra que n'és treta no garantitza la qualitat pura de les construccions que s'hi fan.

Devegades s'acosta a la pedrera i la utilitza un arquitecte de l'esperit com Galsworthy.

Altres vegades, però, l'aprofitador és un contractista d'obres com Wells.

I el poble té el costum d'admirar més els homes decidits, industrialitzadors de grans empreses, oblidant una mica massa els arquitectes de

gust afinat i la virtut d'entranya de les pedres vitals:

JAMES JOYCE

Totes les discussions motivades per l'obra del Joyce, les reduïrem a una fórmula simple de terra petita, amb vistes a la mar, senyoria de pins no lluny de la costa i feixes ben repartides amb la vinya a l'ombra de les oliveres, les quals millor que l'ombra reparteixen la benestança d'un argent menestral com una llum de felicitat.

Monòleg interior l'obra del Joyce? A casa nostra, d'això en podem dir la tècnica *de l'home que ell mateix es fa la seva auca*.

DAVID GARNETT

Entre els llibres de Freud i el Jung-Chan, el joc de moda, el plaer pur de la narració, la sà-tira o la simple reacció juvenil serà sempre una cosa així com la falla de la dona convertida en guineu, del D. G.

Ens enganyaran de gaire aquestes perspectives de l'èxit?

De moment, esperem arracerats a l'escalf d'aquesta sentència de Mme. de Sévigné:—Hi ha joventuts les quals de tan soroll que fan no hi senten.

I no cal dubtar que hi ha moltes maneres de fer soroll. Una de les maneres, és molt quieta i d'aparent grisor tota espiritual...

Els qui fan aquest soroll, com l'altre, no hi senten.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

Les valors espirituals de la pintura d'En Josep Aragay

En Josep Aragay és, dintre la pintura de Catalunya, un cas isolat. Obrint-se pas a través de les diverses tendències que han influenciat la moderna pintura catalana, sense cap aparent connexió amb elles, la seva personalitat adquireix una valor original. L'estructuració interna de la seva obra constitueix tot un sistema capaç, com a tal, d'influir i projectar-se sobre una part de la nostra jove pintura. En aquest aspecte la seva obra pren qualitats de precursora, i aquelles mateixes característiques que per estar en ella profundament accentuades, repel·leixen el contacte amb l'obra veïna i creen el seu isolament, triomfen, en canvi, atenuades, en l'obra dels seus seguidors.

Aquest és el cas d'En Josep Obiols, qui, acompanyant a les seves excepcionals qualitats personals—de les quals tindrem ocasió de parlar un altre dia—la teoria estètica de l'Aragay, és comprès i acceptat, venent l'hostilitat que aqueixa mateixa teoria crea en l'obra d'aquest darrer. I és que així com en l'obra de l'Obiols aqueixes qualitats estètiques apareixen humanitzades per una adaptació concient i reposada sobre el fons amable i propi de la seva personalitat, en l'Aragay es presenten amb tota l'aguditat de la reacció d'on són nascudes, vives de caires i en la nua ingenuïtat de llur naixença.

Ens referim a les seves darreres obres i, concretament, al seu quadre «Vacances» que tan malparat deixaren la crítica barcelonina i els comentaris dels professionals. No s'avenen el pensar i el pintar de l'Aragay amb la nostra manera de sentir i entendre la pintura. Aquesta disparitat, ja és de sempre i, com en els malalts incurables, no hi ha res a fer: la ciència ja hi ha dit la seva última paraula. I devem fer aquesta declaració, perquè com que l'equanimitat absoluta està fora de l'abast de la naturalesa humana, reconeixem amb el cap cot i la mirada baixa, que podem judicar com defectes determinades qualitats pel sol fet de trobar-se a l'altra banda del concepte que nosaltres tenim format de l'art i la pintura. Si bé, parlem de la pintura d'En Josep Aragay, reaccionant contra aquest reconeixement de les nostres flaqueses, perquè de portar aquesta humilitat a la punta de l'espasa hauriem d'arribar a la conclusió de que «tot està bé» i de que «estem en el millor dels mons possibles», cosa contrària al nostre criteri, activitat, conviccions i temperament personal.

De la darrera Exposició de l'Aragay han pas-

sat ja setmanes i mesos. La passió no enlluerna ja els sentits. S'han cicatritzat les ferides que certs detalls i procediments haguessin pogut produir. En la ment dels interessats en aquest ordre d'activitats de l'esperit, resta el record del quadre. Per quin motiu aquesta impressió no s'ha esvaït? Perquè l'Aragay posseeix el do, gens comú en la nostra generació de pintors, d'infondre a les seves representacions una altiva dignitat i d'ésser original en la plasmació dels seus personatges.

Aquestes valors espirituals són les que sostenen la seva pintura i constitueixen els seus més sòlids fonaments i la seva millor defensa. Són aquestes qualitats i no l'esforç, que algú volgué retreure, les que fan respectable la seva producció; l'esforç no és sinó una condició molt relativa en la fixació de la valor positiva d'una obra d'art.

Ara bé: són aquestes qualitats suficients per a que una obra de la magnitud de «Vacances» pugui resistir el trontoll del temps? Aquest és el nostre dubte. Nosaltres, que havem anat seguint amb profunda simpatia els batecs de la pintura moderna, aconsellàrem a l'Aragay una passejada pel Museu del Prado. Madrid seria potser el millor complement sedant a la seva Itàlia tivant.

Sense voler, doncs; pel sol fet de preguntar-nos si les qualitats espirituals en l'obra d'En Josep Aragay la faran prou resistent per perpetuar-se, la situem, o, més ben dit, la reconeixem situada, en un pla al qual no arriba, malgrat les qualitats que ens la fan més simpàtica, la immensa majoria de les produccions de la jove pintura catalana. Els nostres pintors no solen atrevir-se a obres d'aquesta empena. La crítica pot combatre l'obra de l'Aragay, però no pot menysprearla.

Parlar de l'eufímia i el sentit decoratiu en la pintura d'En Josep Aragay, és dissimular la sinceritat darrera de temes que permeten l'elogi fàcil sense comprometre's. Havem preferit posar en aquest comentari una major lleialtat.

No ha pensat l'Aragay en una futura segona exhibició del seu quadre «Vacances»? Ni el tema ni la factura no distreurién l'atenció dels observadors. Les qualitats essencials de la pintura es farien més visibles. I qui sap si més de quatre ens gratariem el ciatell.

J. LLORENS ARTIGAS

París, novembre de 1924.

POESIA CATALANA

ELOGI DE L'EMPORDÀ

A Carles Fages de Climent

Canto—l'amic—una lloança nova
feta amb la llum de vostra terra altiva
plana robusta, amb serenor de temple,
prop la mar blava.

Nua de boires sota els jorns prolífics,
rep de les ones el cantar que besa
els murs hel·lènics, que del sol dels segles
van ennegrir-se.

Un jorn llunyà la mare mar, oh sacra
costa d'Empúries, el present va fer-te
—com estol plàcid de llisquents gavines—
d'unes naus gregues.

És que, formosa com ets tu, pensaren
que eres sa platja? O a tu vingueren
al lluny creient-te, prop la mar jaguda,
una deessa?

Hora de llum. Els cants hel·lens sonaren
per cop primè en la tramuntana ardida
com un bramul harmoniós que lloa
l'adolescència.

Foren ofertes a llurs déus benignes
dues muntanyes que en el mar avencen:
l'una a N'Orfeus—perquè com ell cantaves;
l'altre a Afrodita.

Per eixes ares que a ple sol van fer-vos,
fins a nosaltres, déus joiosos, vinguin
vostres dons pròdigs; que el seu vi la vida
ens ubriagui.

I en tant, el vent que sobre el mar bramula
fent-la tornar, per son besar frisa,
dugui a vosaltres en sonora ofrena
nostres rialles.

*
**

Tal la llevor dintre dels solcs oculta,
l'ànima grega va romandre't dintre
i en tu vivent et va dictar la dansa
nua i diversa.

Dansa serena, bravament amiga!
Com un triomf d'agilitat robusta
dins de tu els homes francament es donen
les mans colrades;

i les doncelles, palpitants de braços,
salten, i sota del blanc lli s'agiten
llurs pits d'ivori, primicera ofrena
de fruites joves.

Tal giravolten en la roda gràcil
com fan les hores en el vers del dia;
dansa severa, la vivent corona
que els déus et posen

brau Empordà, tu que del mar eixires
com a sirena, que talment encara
per tos camps òpims arrossega verda
la cabellera.

*
**

Salve, Empordà! En altra platja llunya,
àmfora oberta com la teva, s'alça
l'urbs, mare meva, i resplendint reposa
noble i augusta.

Ella sorgint de les blavors intenses,
viu en la pau d'aquesta mar sagrada;
canta amb el Vent, com ho fas tu, la oda
magna i ardida.

Filla de Roma imperial, Tarraco,
a tu Empordà, fill de la Grècia, ofrena
dins mon fratern i cordial elogi
l'ànima amiga.

JOSEP M. CASAS DE MULLER

POESIA BELGA

PAUL FIERENS

*
*
*

...Prendré d'aquesta aigua dins el meu palmell
per banyar-m'hi els ulls, les temples i els llavis;
després seguiré la meva ruta vers el demà,
car bé caldrà, Senyor, que s'alci un altre dia.
Doneu-me, encara, prou coratge per fixar
aquest perfil enèrgic i eixut de les comelles,
però també per enardir el meu somni, perquè depassi
el cercle massa precís dels colors i de les línies.
Concediu-me, atorgueu-me la força necessària
perquè jo pugui acullir, amb un ànim igual i satisfet
tot allò que Vós voleu i tot allò que Vós feu.
Permeteu que jo pugui llançar del fons de ma misèria
un crit cada volta més fort cap a una esperança més alta,
i que escolti brollar dins la vida eternal
l'aigua que fecunda en nosaltres la gleba originària
i que fa esclatar les lloses dels sepulcres...

MARCEL LECOMTE

Una renaixença

Heu's-aquí que ja tens vint anys, oh mon germà,
i que ja vols espolsar-te tot el passat tristoï;
tu l'esguardes ben bé, dintre dels ulls,
i ferm, i serè, amb gestos sobris i forts;
lluïtes contra d'ell i l'abats,
talment com un home decidit es baralla a cops de ganivet
amb el seu més mortal enemic.
Car tots aquests dies t'angunia un desig ardent,
un desig profund i sord com un oratge;
car tu ja tens imaginada tota una renaixença,
i heu's-aquí que és formidable això que penses, oh germà!
I totes aquestes nits,
has somniat una vida ben ampla i espitregada,
de curses folles a través d'immenses planes grises
on els sols embogits mossegaran ta carn
i on els vents enfurismats et deixaran sadoll.
I has vist en terres d'ombra
ciutats com abellers i formiguers,
on alguns tocoms milenaris
deuen cel-lar riqueses innumbrables.
I navegaves per mars d'or violent o d'un blau manyac,
i senties
al detonar del motor de l'aeriplà

i al trepidar potent i ordenat del steamer en marxa
i al xiulet estrident i ronc com una senyal d'alarma
de la locomotora dins la nit,
el teu cor que esclatava com una triomfal fanfara de coures!

RENÉ VERBOOM

* *

Eres massa curiosa per estimar-me.
Jo no he fet altra cosa que imatjar-te el cervell
amb el paisatge movent de les meves idees—
i tu m'has seguit al vol de les paraules.
Tu desitjaves, com jo mateix,
les prades més pures de la vida
i, com que la ruta es infinita,
t'he portat dintre dels meus brassos.
Eres tu la que buscaves en mi,
i ets tu la que has trobat.
Jo penso això en aquest dia de maig, tan verd,
i els meus pensaments són com fulles,
i fan ombra damunt del meu cor.

D. J. D'ORBAIX

L'Acordiό

Oh! Oh! L'acordiό és un crani vermell,
ple de música, ple de cantúries;
la seva cara té plecs i reflexes
ara negres i adés violetes.
Dins la nit d'aiguafort del racer,
amb el desvari d'un amor mesquí,
com es lamenta i es fadiga amb tant bufar!
Com un orb solitari,
com un mendicant amb els ulls closos
—regalimants de pietat i d'harmonia,
l'acordeό vacil·la, a la recerca de sa pròpia veu,
pels carrerons zigzaguejants del temps passat.
Al fons, és un canal
vorejat de misèria afilerada,
i la seva cançó i el seu dolor van ofegar-s'hi.
Qui podrà retrobar-los mai més,
si aquell que el fa sonar, boi fregant-s'hi la galta,
no sent batre entre els seus dits
la testa ocultament empresonada
d'aquest poeta extenuat
que encara té el record, ja molt llunyà,
d'haver plorat humanament?
Aquest poeta—oh meravella!—
que un dimoni ajupit obliga a riure
bo i estirant-li les orelles...

FRANZ HELLENS

La dona al prisma

(FRAGMENT)

Les roses de Jericó s'obrien dins de la copa,
i un ull de faune guaitava Susanna
assegada, amb els peus a l'aigua. El cap dels dits
fa un soroll sec i clapotant d'estranya
humitat. Quines espatlles sostindrien
tant de sol sense esgarriar-se d'alegria?
I quina espatlla una aigua tant fresca? Els seus genolls,
cúpules, en una ciutat de minarets
invertits; car els brassos, un moment immòbils,
floten a la superfície tèrbola de sabó.
Al fons dels mars, unes mirades esponjoses
segueixen el bany perpetu d'una sirena.
Va ser un dia tremolós i primitiu
el que va veure nàixer una forma de l'onada i llançar
el primer crit diví que l'home hagi escoltat.
D'aleshores ençà, cada dona, quan descobreix son cos,
sent escorre's l'amor tot al llarg de ses formes.

ODILON-JEAN PERIER

Al·lusió als poetes

Desitjava tenir l'estiu a casa meua
i he mort una llebra grassa i l'he duta al celler.
Tot el gust de l'estació s'amaga en ella
amb el perfum de l'herba i les seves veus millors.
Sense cap dubte, aquest tresor serà d'hora escampat
i talment com raïms les mosques, violentes,
naixeran d'aquesta pell que ara brilla, tan bella.
—Heu's-aquí una lliçó que no es pot oblidar.
Car, amic meu, si ho implorés dels poetes,
ells et revelaran uns festivals on hi ha perill:
creant, dins sa memòria, una viva beutat,
saben compondre versos on brillen els sofriments
i mostren, orgullosos de llur gran opulència,
algun poema feixuc com una llebra morta.

RENÉ PURNALL

Per llegir amb els ulls closos

Una mica de passat que renaix...
Plou; no ho sents?
Plou a petites paraules d'infant
que hom diria balbucejades al cor mateix de les plantes...
Ara es l'hora de la lassitud...
—Deu meu, com és lent, com és lent!
Una mica de passat que es revifa...

El sents, des d'aquí?
 Mes sí; es ta vella nodrissa;
 Encara viu, encara,
 teixint com sempre amb les mans tristes
 el fil de seda grisa
 dels dies abolits...
 Ja no es mor ningú en aquesta terra?
 Deu meu, quin país, quin país!
 Una mica de passat que retorna...
 El veus, fill meu?
 Heu's-aquí la sendera del bon guardabosc,
 Pròsper, i sa casa de fusta,
 i l'aigua verda on s'esbatien les becaades...
 —Deu meu, tot això, tot això!

(TRAD. A. ESCLASANS)

PROSA LITERÀRIA

FRAGMENT DE NOVEL·LA

Tot i voler dissimular-ho, el senyor Jeroni no pogué deslliurar-se d'un intens nerviosisme, aquell dia. No feia sinó anar i venir de l'entresol a la botiga, seguint el pas de les hores, bo i afigurant-se les escenes que es desenrotllaven, en aquells moments, a Palau-Ermità.

A les vuit es digué:—Ja deuen preparar-sel—I a les deu:—Ja està tot llest.—I se sentí ple de tristesa, pel nebot i per aquella neboda que no coneixia.

En Tomàs, el germa mitjà, preferí els guisats, orgull de certa taverneta del carrer de Sant Pau, millor que agombolar-se el dinar amb les pròpies mans. Quant al senyor Jeroni, acceptà el convit de les nebodes gironines.

A mida que passava la tarda, se sentia inquiet, mig espaordit. «Ja devien ésser al tren». I ell, haver d'estar-se a casa, fins l'hora de l'arribada, sols per «fer el ninot», en la moixiganga de la presentació de «la jove».

La jove!, la núvia! Tanmateix era cosa de riure.

Quin poc escrúpol, de voler un home com en Peret!. Però el cas era casar-se, sense pensar més enllà. De segur que ella era una d'aquelles noies que parlen sempre i riuen, movent els ulls i les mans...

Però ell, el senyor Jeroni, no es deixaria encaterinar. I per això, va prendre el bon acord d'anarse'n, per tal de defugir l'escena temuda, cedint, per molt que no volgués parar-hi esment, a la basarda de trobar-se amb cares desconegudes.

Va posar-se el barret amb tota energia, donà un bell cop a la porta, i recomanà a la portera de dir a la família que no l'esperessin a sopar.

La bona dona obrí enormement els ulls, cercant en el rostre del fabricant el motiu de no haver assistit al casament del nebot. Somrigué, amb aire de fer-se'n càrrec i va prendre possessió de la porta, jugant a la bescambrilla, amb dues o tres veïnes més, per tal de fer temps.

Un soroll de rodes posà en moviment el grup. Era un cotxe! més ben dit, tres cotxes de l'estació, comboiant la comitiva.

La senyora Cristeta, en posar el peu a terra ferma, saludà amb incomparable delicadesa la pila dels badocs.

Vora l'escala, s'acomiadaren dos o tres amics d'en Peret, restant, a més a més dels nuvis i els pares, la muller de l'oncle Tomàs i tres filles de la cunyada Albertina.

La portera donà l'enhorabona al novell matrimoni i tot seguit omplí l'encàrrec del senyor Jeroni, amb molta naturalitat.

Tots es miraren.

I en pujar l'escala, la senyora Cristeta remugava mots confusos.

—Es ben bé maniàtic, el meu germà!—deia. Sempre s'ha de fer conèixer. Sort que la nostra Maria no és de compliment.—

Més tard, ben asseguts al menjador, tots observaven la núvia, assejant distreure l'ombra de disgust que assenyalava en el seu rostre. Aquella sortida de l'oncle, desfeia la llegenda elaborada entorn del fabricant, per justificar els seus «rampells» al criteri de Maria.

I Maria, davant d'aquell moure's de tants d'ulls i de paraules difuses, entre la claror rogenca del gas, va sentir-se enfredorir.

—Bé; i ara, pensant en tot; què tenim per sopar?—inquirí Peret, sense abandonar el braç de la seva recent muller.

—Poca cosa;—va respondre la mare.—La Pilar no ha tornat de passeig, encara. Ja se sap; anant-te'n un dia, ja tot s'endarrereix.—

Doncs: què farem?—demanà altre cop, en Peret.—No hem pas de quedar-nos sense sopar! o, i avui tot just!—féu amb un somriure, apretant la mà de la seva muller.

Però Maria mirava el marit amb estranyesa de veure'l en el seu ambient natural, humiliat davant del pare, afectant una candidesa que no s'adeia amb els seus anys.

—Amb tantes fondes com hi ha a Barcelona, passen tants de dubtes? A casa poc ens hi hauriem mirat tant!—pensava.—Potser en Peret...—

I en Peret no feia sinó queixar-se feblement, i entrar a la cuina, i sortir, i mirar la mare.

La senyora Cristeta va decidir-se. Per un dia no s'havien pas de morir de gana, trobant-se encara, com qui diu, amb el dinar a la boca. Amb quatre coses ho deixava tot a punt, ella.

* I quan vingué la serventa, en un parell de

«cops de mà», i amb l'enginy propi de persones avesades a aitals incidents, tot es resolgué a cor què vols.

Durant tot el sopar, el sopar nocces de Peret i Maria, la conversa va recaure, tota, en l'oncle Jeroni, amb el sol objecte de preparar el terreny i atemperar les sorpreses.

Però Maria, en lloc d'asserenar-se, anava sentint-se garfida per una llei d'urpa de glaç, que li apretava el cor, llevant-li fins les ganes de menjar.

Per altra banda: com engolir les viandes eixides de la negror d'aquella cuina!...

El soroll d'una clau, entrada amb barroeria al pany, commogué tota la família.

—Es l'oncle!—féu amb esglai, en Peret.

Amb poca cosa més, Maria hauria plorat.

Sense dir cap mot a ningú, el senyor Jeroni entrà a la seva cambra, començant a fer cigarretes, el cor desbocat, com un cavall rebel.

—Però: que no em vol conèixer?—es queixà Maria, en un moment, únic, de valor.

—Ai, calla, àngel de Déu! Són rauxes que li agafen. Ara, prou s'amaga, i després no te'l podràs treure de la vora, —féu la sogra amb un ample somriure.

Aleshores, en veu baixa, es va prendre l'acord d'anar a presentar la núvia a l'oncle. Però ningú no es veia amb coratge d'arriscar-se a entrar al despatx. Tot eren llargs compliments, comissionant-ho l'un a l'altre, amagant-se tots: el pare a la cambra del costat: la mare i les nebodes a la cuina.

Maria observà el rostre del seu marit, al bell punt que aquest iniciava el refús. Ella va endevinar-lo per molt que ell, dominant-se, fes:

—Anem.—

I se n'anaren: ella amb el cap vacil·lant i un sobtat tremolor als nervis.

En ésser vora la porta, en Peret no va poder retenir un moviment de retrocés.

—Potser que hi entressis sola, Maria!—

—Jo, sola? Perquè, Peret? Si no el conec, com haig d'entrar-hi? Això no és fa enlloc.—

—Sí, dona. Serà molt millor. No gosarà fer-te tan mala rebuda com si ens veu a tots dos.—

—I, per què mala rebuda? Tant a contra cor

li vinc?—clamava ella amb veu sufocada, arri-
mant-se a la paret.—No. Què em vols fer fer?—

Però ell s'entossudí adquirint una certa fer-
mesa de maneres.

—Ja veuràs, dona. Després t'ho diré; ara
creu-me. Si no és res. Mira: jo obro la porta i
tu el crides, com si ja el coneguessis, des de
sempre.—

—No, Peret. No puc.—

Fes-ho, Maria. Entra et dic,—manà en Peret,
amb veu sencera.

Maria obeí el manament de l'espòs. S'adelan-
tà, amb la boca eixuta, sense esma de moure
els peus: les mans balderes, guiada d'en Peret,
qui l'empenyia amb molta suavitat.

El senyor Jeroni era a un cantell de la taula,
girat d'espatlles a la porta. Maria avençà una
passa i amb veu defallent mormorà.

—Oncle Jeroni!—

Eli no va sentir-la.

—Oncle Jeroni!—repetí, amb entonació tan
vacil·lant i rara, que el fabricant va tombar-se
ràpidament.

Davant seu hi havia una dona pal·lidíssima.
amb una mà apretada al pit, mirant-lo des del
fons de les conques entenebrides.

—Ah... és vostè. Segui... Vaja; que Déu els
faci ben casats—després.—Sola ha vingut?—

Immediatament entrà la senyora Cristeta,
rient amb afectació, seguida de tots els altres.

—Es que volíem donar-te una sorpresa!—

—Per fer més efecte; me'n faig càrrec—re-
calcà el senyor Jeroni, volent ésser tingut per
home perspicax.

Però el seu propòsit de mostrar-se agressiu,
trontollava, indecís, en mirar el rostre de la
núvia.

Fins dues o tres vegades, assajà un somriure
dissortat.

Després, la filla petita de l'Albertina, demanà
a en Peret si l'endemà mateix començarien la
passejada.

Ell va confirmar-ho, amb veu forta i segura,
a estil d'aquells homes que sempre realitzen
llurs determinis amb precisió absoluta.

En sentir-lo, el senyor Jeroni s'estremí, re-
voltat: i intervingué.

—Pensa que el teu director, no és home amic
de gaires festes. Tampoc no és del cas «tirar la
capa al toro»... Ja em pots entendre si vols.—

I respirà, un moment, l'infinit gaudi de la
venjança.

Però Maria el mirava, amb una tremolor
d'ulls com ell no ho havia vist mai de ningú, i
sentí elevar-se, del fons del fons de la cons-
ciència, una profunda remor de veus irritades.

I un cop tot sol, pensava en les coses que li
haviem dit d'ella les Glòries.

Es a dir: que «aquella dona», era la que ha-
via sabut caçar en Peret?

Ben mirat, no la creia així. Fingeixen tan bé,
les dones!... Però: de debò que «aquella noia»
hauria de viure, sempre, al costat d'en Peret?

El senyor Pere i la seva muller, acompanya-
ren els nuvis a casa.

L'estatge del novell matrimoni era situat al
peu de l'eixampla, gairebé al terme del carrer
de Comtal. Ni la casa ni el carrer, no eren els
somniais per Maria, temps era temps; però el
pis era espaiós, i de poques escales, tal com
necessitaven les feixugues cames de la sogra.
Tenia una menuda galerieta i, si bé els arbres
eren una mica lluny, en canvi era econòmic,
com pertany a persones sencilles.

Havent arribat, pares i fills es besaren amb
transport.

En Peret va acompanyar el senyor Pere i la
senyora Cristeta fins el carrer.

Tot baixant l'escala, el pare li donà, furtiva-
ment, uns diners.

Maria, abstreta en un núvol de reflexions,
s'esperava, amb el cap pesant per les emocions
d'aquell dia.

Va notar que tenia les mans fredes, com a
l'hivern.

El rodolar d'un cotxe damunt l'empedrat la
féu estremir.

Quin ressò tan foraster!...

Sortí a la galeria, no vista d'ençà de la col-
locació dels mobles.

Tots els balcons i finestres de les cases pro-
peres, traspuaven llums variades.

Enllà, ran de terrats, en una mica de sortint,
una dona exhaurida, rentava en un safareix in-
versemblant, a la claror d'una espelma.

A baix de tot, en la fosca dels patis, regali-

maven unes aigües, amb xipolleig greixós, monòton.

A dalt, ni una estrella per alegrar els ulls. Tot el cel era cobert de núvols.

I Palau-Ermità, el poble nadiu, s'oferí a la Maria, ben divers del de sempre. Era un Palau-Ermità clar i lluent com l'or, i impossible d'atènyer mai més.

En tornar a dins, els ulls de Maria es deturaren en el retrat de la seva mare, qui semblava mirar-la des de rera el vidre acolorit.

I va afigurar-se, que aquell esguard prenia una lluïssor severa, com un repte.

Maria se sentí abandonada, sola, i es deixà caure damunt d'una cadira, sanglotant.

—Maria: què tens Maria meva?—féu en Peret en arribar, rodejant-la amb tota la voluptat dels seus braços.

—Què sé jo!, Peret. No m'explico què em passa.—

—Estàs cansada! Massa tragi per tu sola i, com que ets tan nerviosa!...—deia ell, acaronent-la. I després més baixet.—I allò de l'oncle: oi? Es un infeliç. Mai sap on toca aquell home.

Però ella feia que no amb el cap, mentre ell li aixugava els ulls amb el mocador, bo i amoiçant-li el cabell.

—No siguis tonta, Maria!—era tot el que ell sabia dir-li.

De sobte, Maria es repenjà al coll d'en Peret, amb apassionament, amb por, cercant refugi en ell contra d'ell mateix; contra aquella enorme por que la sotjava i que era una amenaça pel temps a venir.

I ell, perdut en una mar de benaurança, amb rostre trasmutat, barbotejà.

—Maria...—

I ella, com en un clam desesperat, amb els ulls molt oberts, mirant la nova fesomia que anava prenent el rostre de l'espòs:

—Peret!... Peret!...

MIQUEL LLORT I FORCADA

**Aquest número
ha passat per la
censura militar**

Enquesta sobre la Psicologia de la Poesia lírica

I.^a PREGUNTA DE L'ENQUESTA.—*La concepció i la idea clara, fortament construïdes, són primordials en les nostres creacions més inspirades?—O bé, heu estat sol·licitats primer per la imatge, la visió, la melodia, o el ritme del vers?—I encara: la concepció, la visió i el ritme, us han vingut junts i d'un sol cop?*

II.^a PREGUNTA DE L'ENQUESTA.—*Heu estat amb preferència inspirat per les fases venturoses o doloroses de la vostra vida? Dit filosòficament: La vostra art, té un fons, positiu o negatiu?*

III.^a PREGUNTA DE L'ENQUESTA.—*La vostra natura i la vostra individualitat, veritables i humanes, parlen en les vostres creacions més inspirades? O bé, pel contrari, cedeixen justament el lloc a les vostres inspiracions, a ço que us manca, per tal que no ho heu pogut assolir? En les vostres composicions, expresseu l'home o el vostre ideal artístic?*

RESPOSTES A L'ENQUESTA

A LA I.^a

S'ha dit: «cada home es un món». I amb més motiu si l'home es un poeta. Es impossible que explorem els fenòmens del món interior de manera que ens permeti reconstituir el procés de la gènesi poètica. L'art té les arrels en l'inconsciència, i d'aquí ve l'auriola de misteri sagrat que el posa per damunt de totes les humanes disciplines. Els procediments, els mètodes, els secrets de laboratoris, son inclassificables. En cada cas varien, fora d'unes poques regles al abast dels alumnes de retòrica.

Unes vegades el disegni filosòfic, altres l'impuls sentimental, altres l'imatge concebuda, altres l'impresió de la realitat externa, són els elements despertadors o predominants. Es difícil esbrinar-los, perquè sovint s'ofereixen entrelligats en forma indivisible. La poesia viu de tots aquests elements, però en l'essència de la poesia hi ha quelcom inefable que s'escapa a l'anàlisi del propi creador. Un apenes es dona compte de momentànies al·lucinacions que dicten les millors estrofes.

L'idea clara i precisa serà l'esquema primordial de la poesia que dient-se lírica participi de l'objectivitat èpica o dramàtica, genre mestitj abundant en totes les literatures, però el previ dibuix no és necessari per a la pura irradiació del lirisme. Això sí, l'art exigeix per a la poesia de qualsevol especie una certa configuració, bé sia preconcebuda bé modelada pel mateix alè que la suscita.

Cal per a la flama poètica el combustible, és dir l'idea; però l'idea no es la poesia. Sovint l'idea sembla l'únic objecte de la composició, i és sols de medi, l'argument simbòlic adoptat per donar cos a un assumpte inimaginable.

En efecte, hi ha moments que «la concepció, la vi-

sió i el ritme venen junts i d'un sol cop». Aquests moments de frenesia, com deia Leopardi, son raríssims. Cal aprofitar-ne d'altres, i per això provocar l'inspiració, suplir les intermitències amb els recursos de l'enginy. No pot mancar al poeta l'auxili de l'artista, i l'experiència ensenya que si la musa no ens visita, l'activitat artística es un medi de sortir-li a camí.

En el manuscrit de *Booz endormi*, bell poema de Victor Hugo, les estrofes millors figuren afegides al marge. Això prova que sobrevingueren, no amb angouxa (com diu Jaguet desconeixent la voluptat de la poetització), però si amb lentitud tan natural i espontània com el madurament del fruit.

A LA II.^a

La ventura, la desventura i també les emocions que no són de goig ni pena (i animen el major nombre d'obres inoblidables), tenen la mateixa categoria poètica. Ara, com en el mon humà l'imperi del dolor és més extens que el de la felicitat, seria falsa una poesia sense clar obscur, tota inundada de joia. Jo no tinc preferència pel dolor com a font d'inspiració; és el dolor el que ha tingut preferència per mi. Aquest amarg privilegi s'ha de conèixer per força en bona part de les meves expansions líriques. En elles l'home no està subordinat a l'ideal estètic del poeta, sino el poeta al servei de l'home. Són espontani tribut de dol i d'anyorança, desig d'ésser piadosament acompanyat en la memòria dels absents.

A LA III.^a

Si jo pogués, es clar que esmenaria la meua humil persona, però no veig entre home i home prou diferència perquè em preocupin gaire les qualitats que em manquen. La condició humana utòpicament transformada pot ésser matèria de fantasies o composicions més o menys teatrals, mai de poesia lírica. Jo aspir a revelar-me tal com som, no tal com voldria ésser. I àdhuc qualche pic he tengut la complacència d'usar el vers, com un disciplinant, per acusar-me de mes pròpies flaqueses.

JOAN ALCOVER I MASPONS.

RESPOSTA

Recordeu el conte d'Andersen? Era un minyó que oia una campana, enllà del bosc. Camina que caminà, pensa que arribarà al punt d'on se destaca el so. I vetaquí que li pervé de més lluny encara, enllà d'una muntanya, d'un riu, d'una plana gelada, fins que's troba aturat per la mar colorada que el sol fina en l'immensitat. Les tres preguntes de Rosali Jacobsen són com tres tocs d'aquesta campana. Probaré de respondre sincerament, d'expressar el meu pensament

d'una manera recta i clara i si el so de la campana se fa més enllà, sempre sereu testimonis del meu camí.

A LA I.^a

A la primera demanda, jo faria aquesta resposta prou senzilla: El poeta escriu poemes com l'olivera dóna olives. Senzilla com és, la podran meditar aquells qui fan poesia de tota fusta, i es pensen empeltar les romagres per arregar les olives. Si té el poeta un humus ben apropiat, granarà i fruitarà. Jo sé de mí que cada retorn a la terra me dóna una força nova, de manera que puc declarar que un principi de la poesia és aquesta força fecundant de la terra. Torneu-me el Rosselló i l'aire de les neus; la consciència de ma personalitat s'hi desvetllarà més clara.

Tal és la concepció inicial dels meus poemes: una planta que sent ses arrels movedices en la terra.

I altrament, perquè separariem la concepció i el poeta, la carn i l'esperit? Tota la vida del poeta és una concepció. Jo diria d'ell que és un home que's recorda. Això no vol dir que tinga bona memòria, ans al contrari. Fem la suposança que un home de bona memòria ens par-li de qualsevol assumpte, per exemple de les moltes influències que expliquen el fet romàntic, nosaltres admirarem el seu art d'arregar i lligar les gavelles, com molts altres ho han fet, però lo que dirà no ens vindrà de nou. Pensarem: «aquest home té bona memòria» i aquesta opinió serà l'únic guany de la conversa.

El poeta es recorda de fets que el pertocquen essencialment, i han penetrat en son epidermis i més enllà com unes fines agulles d'or. Home de sensibilitat més viva, sos records són més vius. Quan se presenta a son esperit, un estil passat esdevé present i amb la paraula, encara que llisqui en el riu de les frases, li dóna la plasticitat volguda. És molt difícil que el poeta veritablement líric vegi l'idea clara del seu poema, son arquitectura ben ordenada i les perspectives ben obertes.

El poeta líric salta la tanca d'un verger de tota flor. És veritat que no la salta sempre amb igual agilitat. La llum que hi és difosa és tant diferent que tot primer n'és enlluernat, i bona estona. Després d'haver escorcollat a dreta i a esquerra entre mil llumenetes que el cegen, ja va destriant formes i colors, i allavors les junta unes amb altres i el poema es va colorint, amb una associació, una harmonia d'elements que no podia preveure. Si vegés l'obra fortament constituïda, jo crec que defalliria, perquè seria negar a l'obra d'art l'element essencial, que és el joc, la sorpresa, el desig de la sorpresa. Son premi és la troballa, el descobriment. No's tracta aquí de les troballes de la rima; aquesta serveix no més que per senyalar el moviment de l'ondada. Lo que desitja el poeta és la creació de sa personalitat o la viva imatge de la raça que l'acompanya.

Així s'atura en el joc quan encara l'inspiració bull en son esperit, com l'aigua que hom ve de treure del foc. Fa punt en el poema quan li sembla viu. Un poeta

ben adregat en son ofici sap conèixer aquest moment i no descuida que més enllà s'estén el reialme desert de oratòria i de les ombres vanes.

I doncs, serà l'espontaneïtat que regeix l'obra d'art? Com volem que sigui així, ja que els records esperaven en l'esperit, silenciosament.

L'espontaneïtat és sotmesa al desig de plasticitat i d'harmonia, a la secreta arquitectura del seny, a les adquisicions ben mesurades, a les formes serenes de l'esperit: a l'estructura, al secret intern de l'olivera.

El poeta no pot saltar la tanca del verger sempre que ho desitja. Vetaquí perquè hom el veu tot sovint que s'està quiet. Desconfiem dels homes que parlen massa. Els poetes que han de parlar molt, cal que s'estiguin callats temps i temps. Un silenci estrany anuncia la vinguda del poema. De vegades una melodia comanda l'inspiració. De vegades, aquesta melodia es menja tot el poema, i això no ve a compte, perquè una poncella bé val una rosa. Serà que no trobem les paraules per definir el nostre estat, o bé encara que no sentim la necessitat de definir un estat massa pur. Lo que ara dic, ja ho pot entendre un pare que en sos braços porta i bressa el seu primer infant.

A LA II.^a

L'olivera canta que el vent i els ocells la visiten. El poema és tot goig i la creació és sempre una victòria de l'esperit. Me sembla que he sobre tot cantat en els moments de ventura i de pau. Moments d'oblit i de benestança, quan els primers aires de primavera alleugereixen el cos i el camp és tot ple de perles amagadisses. Me sembla encara que l'emoció dolorosa, o amarada de neguit, és un goig puríssim, quan el ritme la governa. He escrit el *Bon Pedriç* de 1911 a 1914. Hi ha en aquest llibre un amor senzill, i la bondat de l'amor de la dona, sempre més clar que el nostre. Quan anava a publicar el *Bon Pedriç*, la guerra m'ha lligat el cos i l'esperit. Un crític me deia que no m'havia aprofitat dels anys de guerra. Potser fós que aquell crític tingués raó. Entre aquelles fosques realitats, jo pensava cada tarda: «Pobret! No ets més que un poeta pastoral». He passat cinc anys sense llegir un llibre català. Cada dia repassava alguns versos de Virgili: era ma desil·lurança, perquè parla de la raça, de la mar, de les terres ignotes, de l'amistat i de la mort dels guerrers amb una gran pietat. Lo que he escrit allavors és ben poca cosa: el sonet *Deu els cria*, a sis hores de matí després d'haver treballat tota la nit, fent de manobre; és una obreta que sempre m'ha estranyat per les doloroses coincidències que s'hi han afegit; el lector les endevinarà si ho pot, perquè per mí és hora d'estalviar paraules. La *Llúntia* és la transcripció d'una lletra de ma dona. Algunes poesies que es troben en la part segona de *L'Estel de l'Escamot* són filles de la dolor, i he volgut que fossin curtes. També hauré de declarar que la primera part del mateix llibre, o siga *Aiguaforts de Corlàndia*, l'he escrita a illa, pel janer de 1919, quan m'entorbolien

encara les boires de la captivitat i poc a poc s'esvaïen en la llum de la pàtria, resplandint a ma finestra, enfront de les muntanyes.

A LA III.^a

Tot això dóna a entendre que es l'home el qui parla en mes poesies. Es veritat que aquestes me representen la terra catalana d'on visc gairebé sempre apartat, sa forma i son reclam. La melangia hi és una mica daurada per les clarianes que deixen les hores de goig, per la joia de ressucitar-les amb les lleis de l'harmonia, per la certitud de viure unes hores que si no són iguals valdran tant o més que aquelles.—Que hi sigui tot l'home, és impossible, i francament això no tindria cap interès, ni per a la poesia ni per a la raça.

JOSEP SEBASTIÀ PONS.

(Montpeller).

RESPOSTA

A LA I.^a

No sempre l'inspiració bufa del mateix indret. Però quan tinc un concepte clar, dintre meu, i munior de detalls precisos, en cartera, és quan solen respondre més al meu intent, les meves produccions, el dia que brollen. Sovint cal esperar molt aquest dia.

Per posar-me a la tasca, sol ajudar-me un previ estat d'entusiasme, provinent d'una visió de paisatge conegut—la poesia sol entrar-me pels ulls—o del tracte amb amics poetes. Devegades l'estat gairebé vibratori, de l'esperit, l'assoleixo amb la lectura—millor en veu alta—de poesies que em son habituals.

Es clar que una mateixa poesia, en llegir-la per a mí, unes vegades em plau i m'exalta, i altres vegades em deixa fred i fins no més ne veig els defectes, decepcionant-me la limitació de tota obra d'homes. ¿Es que l'eficàcia poètica de les meves lectures depen, ja, d'un estat previ, inconscient, del meu esperit?

A LA II.^a

La joia, més concretament l'optimisme, solen ésser la deu del meu art. Fins en la dolor, són el conhort o l'indignació els que solen inspirar-me.

A LA III.^a

L'home—vist de fora estant, quasi sempre—sol motivar les meves produccions.

GUERAU DE LIOST.

Ciutat de Barcelona, 7 de novembre 1924.

RESPOSTA

En mí el moment líric és un estat d'ànim de vegades escometedor, d'altres melangiós, enamorat, orgullós o galant, d'oració o de ditirambe, que m'insta a parlar ritmicament per dins, i sol visitar-me sense fer-se anunciar. Em sento posseït de cada un d'aquells estats d'ànim no gaire diferentment, em sembla, que si el visqués per un motiu real, existent, que no sempre i del tot es així.

El tema, o diguem l'argument, en que se'm concreta tal o qual moment líric, no té pas sempre un valor de relat o pintura en vers d'alguna cosa que m'hagi passat. En això la poesia no es desassembla de la vida mateixa. En la vida també hi ha coses que les vivim per tal com les realitzem, en acte, i altres que les vivim pel sol fet d'imaginar-les o sentir-ne el daler o l'aprehensió. Totes les vivim.

Quan jo he cantat, suposem una dona o una casa o un balcó, fins les vegades que pels carrers no podria senyalar ni el balcó ni la casa concrets, ni acreditar d'un nom i dos cognoms l'existència civil d'aquella dona, per tal com són un part de les meves entranyes de poeta, el repertori d'aquells éssers u objectes no em desmereix gens del repertori de les realitats positivament viscudes. Per mí existeixen igual. Ah, i doncs, valdria la pena d'adherir al nom d'home el de poeta, si no fos això?

No professo la idolatria d'una Ingenuïtat massa exclusiva. No nego que el moment líric de sentir-me instat interiorment de paraules ritmades sigui la meua part d'ingenuïtat. Però jo no privaré d'entrar al camerino de l'emoció l'home disert, l'home social, l'artista que conviu en mí, a fi que assisteixin l'Ingenuïtat, corretgint o reforçant un terme, infonent al poema malícia de la vida, casant-hi l'estètica vanitat d'un gest brillant, ampliant, sostenint-hi una nota, o deturant-se en esculpturar allò que en el primer estat de l'emoció era vagarós. La Ingenuïtat és una prestigiosa excitadora, una dama d'honor que ens sap moure a cantar. Però no pas que ens ho dicti tot ella.

No em contento de viure en el «jo» i en l'«ara». No sé si he fet bé no satisfent-me d'ésser un *líric pur*, com de vegades n'he sentit dir. Era una temptació de vida. Avui la meua emoció—i ho veig amb goig—demés del meu nom es diu els noms de Víctor, Berta, Jordi Vernet, August, Maria-Fernanda... També es explicatiu del meu afany de traspassar el «jo» i l'«ara» aquest epígraf d'una sèrie de moments lírics: «Un jove canta aquell balcó», «Un jove canta la noia del sueter perla»... que m'han vingut ara que els meus anys comencen a figurar-se pel 4 com a primera xifra.

Envejo sentir totes les edats en mí, i viure jo les emocions dels altres.

El poeta de les meves ambicions seria el que tot sent un gran líric també fos un gran dramàtic.

JOSEP LLEONART.

RESPOSTA

Val la pena de respondre sincerament a l'enquesta de la Poetessa Rosali Jacobsen—deixant les «boutades» i les frases buidament genials, al marge. Se'ns demana que expliquem per quin mecanisme arribem a crear els nostres poemes. Girem els ulls endintre i esguardem fit a fit la complicada, la vagament coneguda, la fugitiva i sempre diversa maquinària de les nostres produccions; la oïda també escolta la remor íntima de la creació; i aquest sentit innominat, vague i imprecís, receptor de les idees, que veu sorgir i córrer

per obscurs passadissos les imatges que ens sobten, també té preparades les seves antenes finíssimes, subtils. Però és en va. Sensibilíssims els nostres sentits per formar-nos una idea de la biologia de les coses externes, són matussers per percebre el mecanisme del pensament. No obstant, vull assatjar de donar una resposta a les preguntes de la senyora Rosali Jacobsen, aprofitant les donades que rebo dels meus sentits després de la seva excursió pels recons del meu pensament i sobretot per l'arxiu fal·lible de la memòria.

A LA I.^a

He sofert grans canvis en les coses i les idees que m'inspiraven. En la primera part de la meua vida d'escriptor no tenia cap idea clara de res. Escrivia recollint barroerament i amb certa inconsciència, un barboteig de paraules que se'm acudien en els meus passeigs, sobretot a la muntanya, lloc on avui encara el meu fons poètic s'exalta més fàcilment. Aquest barboteig s'ha anat afermant després. Però una idea clara i fortament construïda dels meus poemes no l'he tingut mai, abans de llur execució. Generalment les meves idees no es concreten mai ni en les imatges, ni visions, ni melodies ni ritmes del vers. Ja sé que no dic cap novetat. Tothom qui coneix els meus versos sap que no son anàrquics sinó absurds quant a ritme i melodia. Quant a les imatges, m'acuden a mesura que escric i sempre com un auxiliar per a expressar idees, estats d'ànim, categories en fi, inexpressables amb les paraules del meu lèxic que és molt reduït.

La visió contribueix a les meves creacions però no d'una manera primordial. Més aviat, quan soc cridat a escriure, ho faig—en els poemes meus que més em plauen, que no són gaires—per a explicar una idea més aviat que un espectacle. Aquesta idea se'm presenta amb un gran sentit d'humanitat que m'emociona i l'explico amb els mitjans que m'ofereix la meua imaginació que són gairebé sempre imatges relacionades amb la naturalesa. Quan se m'acut un d'aquests poemes,—i això crec interessant de dir-ho—em transformo interiorment. Una emoció extraordinària em pren, sento una gran alegria i una felicitat tan absoluta que,

en aquell moment, no em canviaria per ningú. Els meus poemes, quan són fixats, no tenen altra valor per a mí, sinó recordar-me aquell estat.

A LA II.^a

També em seria difícil de contestar aquesta pregunta, perquè la ventura o la malaurança, gairebé sempre soc jo mateix qui les provocho. Mai no estic absolutament adolorit ni absolutament joïós. En mig d'una pena, la més gran que hagi pogut sofrir, hauria pogut esclafir una rialla, i en mig d'una alegria mai no he deixat de tenir molt profundament dintre de mí alguna sensació que m'hauria fet plorar.

No obstant, les èpoques en les quals he permès que el dolor fós l'àrbitre de la meua vida, han estat les èpoques que més pròdigues m'han estat en la creació literària. L'alegria em fuig quan vull definir-la. Potser és perquè m'hi entrego molt més que a la pena, no puc superar-la tant. En canvi el meu propi dolor el puc considerar com un espectacle.

A LA III.^a

No faig mai cap esforç perquè els meus poemes siguin una interpretació de la meua individualitat, més aviat hauria de confessar que a voltes em sembla que disfresso un xic els meus sentiments, i em seria molt difícil de dir quan és que soc veritablement sincer, encara que sempre em sembla que ho soc, com un actor que s'avingués amb el seu paper. Les coses que penso em prenen amb tal força que se m'imposen com una realitat. Soc un exemple singular i material de la teoria berkeliana.

No obstant, cal dir que si en alguna cosa hi soc jo, és en els meus versos. Desordenats, com jo; bons i dolents, desiguals, com jo; un xic d'home i un xic de Deu, com és essència de tot home; violents, com jo; durs, molt sovint, com el meu caràcter, a força de massa sincer.

MILLÀS - RAURELL.

Barcelona, 11 octubre de 1924.

ELS LLIBRES

Jocs Florals de Barcelona; Any 1924. Imp. La Renaixença.

El tradicionalisme d'aquesta institució, sempre restrictiva, per quan tendeix a un conservadurisme consagrador, es manifesta en la economia de noms que situa a la davantera de ses festes literàries. L'aportació novella, resta, així, limitada, diríem, a les segones parts. La valor d'antologia del volum, però, no rau sinó en el mèrit absolut de les composicions que hi són inserides; i en la singularitat de llurs incorporacions.

Esmentem, doncs, seguint aquest criteri extra-oficial, sols el digne d'esmentar-se.

Bertran i Pijoan, en un esforç d'adaptació a velles formes, renova l'expressió del sentit pairal en una ampla vèrbola difusa, irregularment florida d'imatgeria, amb tot l'aire d'una improvisació lírica.

Casas de Muller perfuma la psicologia i l'anàlisi moral del llegendari anacoreta montserratí dins la massissa estructura allargassada d'un poema, on el paisatge ombrívol interior i el panorama moral de la punició són treballlosament concretats en formes sensibles, assolint el cant una gran força plàstica i paorosa, emotiva més que no pas massa harmònica.

C. Fages de Climent es fa remarcar per una peça, la originalitat de la qual consisteix principalment en la traçada gràcia de vindicar amb inspirada bellesa la màxima naturalitat descriptiva i el caliu humà popular, assajats en el vuitcents sovint arbitràriament o vulgar. En la folgada expressió d'aquests versos blancs és altificada magníficament l'anècdota local, com una airosíssima lliçó de la poesia al folk-lore.

Tomàs Roig i Llop, realitza dues esplèndides troballes: la d'un cas patològic i un argument singulars, i la d'un domini complet i original en la estructura amb què vesteix els replecs de les transformacions anímiques del protagonista. I tot plegat, pastat en una harmònica combinació

molt ben estructurada d'elements i en un llenguatge plàstic i correcte.

J. Roure Torrent ens hi dóna, amarat de salabror marina, la viva sensació experimentada d'un emocionant espectacle marí, coronat de tragèdia perquè la felicitat i insuperable versemblança (palesadora en la fidelitat i riquesa de detalls, de descripcions i diàlegs) hi sigui encara més afermada.

La resta del volum, l'obligat tradicionalisme obligatori, constatat adés. I, enmig d'ell, la comprensiva intuïció de Francesc Treserres, en nom de la ciutat acollidora de la festa d'enguany.

Fluid, de Sebastià Sánchez-Juan, Edicions Nova Cultura.

Cronològicament inoportú, potser ha aparegut aquest llibre de l'únic autor avantguardista actual, almenys a Catalunya. Però no per aquesta possible inoportunitat d'aparició, dins el panorama líric actual de Catalunya, ha d'ésser regatejada a l'autor la personal trassa que revela dintre el seu estil.

Donem per repetit ço que hem dit mantes voltes de la literatura avantguardista d'En Sánchez-Juan; o sigui que la seva naturalesa íntima s'adapta com a forma preferent i més adequada a aquest gènere literari, en la estructuració del qual no troba com En Salvat-Papasseit un pretext per fusionar la seva deïu interior, tan emotiva, sinó la precisa arbitració del contingut i dels motius lírics. Perquè en l'un era tendresa humaníssima —ço que en l'autor d'avui és habilitat tècnica, imaginativa.

Nogensmenys, Sánchez-Juan ha viscut les seves sensacions, i moltes d'elles, enc que expressades suscitament amb una fórmula, serveixen clar el viu reflexe de llur motivació i tenen una essencial exactesa. I aquesta valor, per damunt de tota discussió i rebuig d'aquesta obra, junt amb els encerts imaginatius que el llibre ofereix, ha de ser-

vir, si més no, de valla defensiva a l'ofensiva crítica.

Nosaltres, pietosament, otorguem a aquest volum la data retrospectiva oportuna al moment d'esclat català de l'avantguarda, en raó a què la extrema juvenesa de l'autor justifica abastament el retard.

De la brevetat de la vida; De la vida beuaurada; De la providència. Sèneca. Trad. de Carles Cardó. (Fundació Bernat Metge).

Tres moments recíprocament ponderats de la filosofia moral de Sèneca es completen en aquesta trilogia.

Sempre el fons de pensarosa gravetat que amb la força lògica dels conceptes i l'austera ideologia, fillola de la doctrina estoica, de Luci Anneu, és, però, compensada amb l'oportunitat contingent de la pròpia situació personal i de l'avinentesa vindicativa.

Nogensmenys, el to greu d'un sistema filosòfic on l'assimilació ha estat personalment assaonada amb un sentit més humà, recte i progressiu, escau més a l'autor hispànic que no la lleument inhàbil polèmica, afranquidora d'acusacions.

I les peces d'aquest sistema —la estructuració harmònica i completa del qual, el total edifici de la seva ètica, el plorement perdut —que avui ens són donades, malgrat llur distinta condició i llur diversa època, representen una màxima maturitat, dintre les tares retòriques inherents a son estil i les digressions que el desapareixen!

L'adaptació catalana té tota la valor imponderable, i ja ponderada en l'aparició del diàleg «De ira», de la traducció d'aquesta obra; éssent-hi els comentaris d'una justesa i serenitat crítiques vencedores de l'affectuós companyonatge benivolent que emmena la convivència i la tasca d'una versió.

Instants: de A. Martí Monteys. Il·lustracions de J. Obiols. Imp. Altés

Es en aquest llibre l'element més

remarcable la magnificència de l'edició. El mestre Altés l'ha imprès amb cura i sumptuositat, i sobre tot les il·lustracions d'inicials, en colors, de l'Obiols, constitueixen una veritable antologia d'aquest artista d'una gràcia tan catalana.

El contingut del llibre és ben petit en vàlua. Instants viscuts, d'un minço relleu anecdòtic, donen pretext a les breus ratlles de cada una de les composicions i moments en què les coses, deturant l'esguard del poeta, li han fet meditar-ne el sentit líric.

Així, doncs, una simplicitat, ni artísticament afectada; una naturalitat casolana, regeixen la dicció. Una dicció a voltes inhàbilment construïda, amb vells aires d'hipèrbaton, que minva lluc a vegades a la presentació de les imatges dins l'estrofa.

L'autor, també, i això ens confirma l'aire envellit, empra rimes equívokes i fa un ús desigual i incorrecte de les sinèresis, i comet manques a la recta gràfia. Tampoc revela gaire riquesa en els epítets ni novetat en el to ni en la imatgeria, algun cop inadequada, la qual cosa, pesant sobre l'afeblida brevetat dels poemes, n'apaga el mèrit líric.

Nogensmenys, la visió de les coses vives té encertades suggestions: «ets foc sortint de la neu» (la taronja); «i ets far perfumat brillant en la soca» (l'atzavara); «càlzer d'es-malt... on com un ocell canta el vent» (el pi). I en alguns moments, com en «Temperança», fins i tot, el pensament i la percepció s'equilibren ponderadament i precisa, o com en «Lluna creixent» sap treure de l'analogia lírica que basteix el vers, tot el sentit.

Però aquests anys d'intimitats del poeta no han pas d'afegir-li més glòria que la que per son primer llibre «En el lllindar» li hagi pogut provenir. L'anècdota simple i quotidiana, sense una inspirada i altificadora recreació, no serva primordialment sinó un interès líric ocasional i humanament subjectiu.

Històries i fantasies, de E. M. Ferrando. Edit. Catalana.

Hi ha en l'estil factors que poden ésser adquirits, per una successi-

va depuració, principalment aquells d'ordre extern. En pocs autors, però, rau de bell antuvi una gràcia innata de dicció, que matitzi les coses amb un sentit suauíssimament però ensems profundament-personal.

Martínez Ferrando n'és un, de màgic de l'estil. Dins el teixit d'aquest, la humaníssima ironia s'entrelliga amb un delicat fons sentimental. I, com l'autor és essencialment poeta, s'esplaia també en singulars pretextos imaginatius.

D'aquests tres elements, amb una expressió natural i senzilla i un lèxic pur però poc complicat, forneix l'autor el tresor meravellós de la seva rara i valuosa individualitat literària. La fàcil inventiva i el bon gust són penyora de la extraordinària originalitat de les seves produccions, i la compensació entre l'aspecte irònic i el sentimental, segons el respectiu predomini llur, decanta el to de cada narració vers el realisme planyent o el mofeta.

Així esguardat, Martínez Ferrando, té una manifestació plural dins la homogeneïta singularitat del seu estil. I això ens ha volgut provar amb el present llibre. En ell el viu del drama marca dolorosament els contes «La marquesa» o «Un recó de muntanya», o s'hi atenua amb un xic de caricatura, com en «Don Paquito». En ell també trobem el domini, fet joc de cerebralisme, de la llegenda, com en «El misteri de la Catedral». S'hi proven arguments psicològics durs com «El suïcida d'En Galiana», ja publicat. S'hi esplaia amb airosa gràcia en composicions delicioses, com «Sor Isabel conta una història», o «De com els Sants volien menjar maduixes». Hi resol, amb una tècnica estupenda de contista, les escenes habílissimes de «Bromes del diable». I, encara hi assaja, en «L'arca de Noè» d'una manera literàriament menys pura i facciosament inferior el tema de l'equívoc, amb una abundància de detalls psicològics que un altre humorista negligiria.

Tot el que es digui en elogi, no precisament d'aquest llibre, sinó d'aquest autor, no serà hiperbòlic. La trajectòria iniciada per aquest en «Les llunyanies suggestives», era, com aquest títol indica, una medita-

ció ensentimentada del paisatge; com si de la comprensió melangiosa amb què l'autor l'esguardés, li en naixessin com a premi les figures. I aquesta sensació que duia aquella primera prosa, és la mateixa que produïa el seu capítol inèdit publicat darrerament a LA REVISTA.

Amb tant bon començ, no havia de costar gaire a Martínez Ferrando el domini del personatge; i, efectivament, en una obra definitiva «El farsant i la enamorada», s'ensenyoria delicadament dels matisos de l'ànima humana, i valorava sentimentalment de faisó incomparable la tragèdia d'unes vides ínfimes. Aquest llibre, que corprèn de manera parella a la fulgor humil del més pur estel, en una nit aquietada!

I avui, Martínez Ferrando, és com si recomptés els guanys, en aquest recull antològic d'«Històries i fantasies». No cal sinó desitjar, que de la recòlta, gloriósament rebuda, d'avui, en destriï la sement estimuldora de nova collita.

O. S.

CAL ESMENTAR:

— Els comentaris, ubèrrims d'hermenèutica sagrada i d'elegància retòrica del P. P. Rupert M.ª de Manresa al «Magnificat».

— «Visions d'Orient», de Francesc Cambó, recull d'articles on el paisatge polític i el civil són recollits en una amplitud d'esguard singular.

— L'obra de Miquel S. Oliver «Treinta años de provincia», on l'amable erudició, el sentit de la vida i l'oreig sentimental es fan companyia.

— «Fumerol d'encens» de Mossèn J. Clapés Corbera.

— «Nou autors que cerquen llegidors», llibre antològic.

— La edició, dins l'infadigable i seleccionador «Foment de la Pietat Catalana» de l'obra de Phillin «Ntre. Sr. Jesucrist segons els Evangelis».

— «Don Joan», humorada lamentable de J. Martínez Bello.

— «Any poètic», antologia feta per Na R. Farreras, amb tan bona voluntat com infidelitat en les transcripcions i arbitrarietat en la tria.

— Les Obres Liriques de J. Puig Rosich que en una plural aparició cerca d'assolir major notorietat.

— La monografia editada pel senyor Dalmau, sobre «Joan Brull, pintor» a càrrec de Joan Sacs.

— La unitat absoluta, a favor del senyor Alfons Roure de les novel·les editades dins «El Llibre Català», que fa parella amb la constant activitat del senyor Josep M.ª Folch i Torres en el monopoli de la «Biblioteca Gentil».

— «Campanes al vol», de Fra Francesc Iglesias, llibre que no gaudeix d'altres albixeres que les que el precedeixen en el títol i el pròleg benvolent fins a la utopia.

— Aquestes paraules: *No podem prescindir de la intel·ligència per explicar el llenguatge* situadores de moltes discussions mal plantejades i mal portades a casa nostra; i estimuladores de l'estudi del llibre, tot animat de llur sentit, *La Langage et la pensée*, de Henri Delacroix (Biblioteca de Filosofia contemporània de la casa Felix Alcan, de Paris).

— *Les éditions du Pigeornier*, cada dia assenyalades a l'atenció més exigent, per la selecció de les obres que publiquen.

— El fascicle *Apollinaire* dins les edicions de l'*Esprit Nouveau*.

— El recull dels estudis d'Albert Thibaudet sobre Baudelaire, Fro-

mentin i Amiel, sota el títol *Intérieurs* dins la col·lecció *La critique*, de la casa Plon-Nourrit.

— XXe SIECLE (primera sèrie), per Benjamin Crémieux—(editions de la N. R. F.). Recull d'estudis crítics entre els quals destaca com el més qualitatiu, extens i detallat, el que l'autor consagra a Marcel Proust.

— A les edicions *Du Saggitaire* el MANIFESTE DU SURREALISME, per Andre Breton. Massa intel·ligent i massa desfet.

— A les edicions *Le Divan*, QUATRE HOMMES ENTRE VINGT, (*Montherlant, Morand, Cocteau, Drieu La Rochelle*), per Pierre Dominique. El pensament del llibre es mou entre aquestes dues sentències:

On est dans la vie pour jouer

(P. Morand)

Pas de repos a travers l'éternité...

(P. Drieu La Rochelle)

— EMILE VERHAEREN — *La vie et l'œuvre—L'évolution des idées*, per René Golstein—Edicions de *La pensée latine*—Paris. Llibre cordial ple d'aquest pensament: Morir fou per al poeta deixar de crear.

— L'aparició d'un nou llibre d'Arnold Bennet: «*Elsie and the Child*» on el conegut autor anglès publica una sequel·la de la seva anterior novel·la, també recent: «*Riceman Steps*».

— El pròleg posat per un dels homes més interessants de la literatura anglesa contemporània: D. H. Lawrence a les memòries que M. M. publica de la seva vida i la seva fugida de la legió estrangera americana cap a Itàlia. Hi ha en les pàgines d'aquest llibre una descripció vívida de la vida del soldat durant la guerra a França i al nord d'Àfrica. Per molt interessant que sigui aquesta ressenya del que ha esdevingut a M. M., hem d'assenyalar el pròleg de Lawrence molt superior a l'obra. L'estudi del caràcter que presenta és tan vívid i extraordinari que té més intensitat que la de moltes novel·les.

— El volum de la «Història de la novel·la anglesa» que publica Ernest A. Baker. Conté aquest volum un estudi de la novel·la des dels inicis fins a la Renaixença. La seva aparició ha donat lloc a un comentari molt interessant sobre el què cosa és una novel·la. El doctor Baker diu que «és una interpretació de la vida humana per mitjà de ficcions narrades en prosa». El comentador troba a faltar una al·lusió a la forma i creu que seria millor dir «que l'art del novel·lista està basat en l'estudi del caràcter, i sobrebreres més.» «Els incidents estranys, les maneres peculiars de ser, les aventures meravelloses no son res per ells sols; son interessants només quan es consideren com a resultat de l'extensió d'algun aspecte de la natura humana.»

LES REVISTES

EL «VIEUX-COLOMBIER». — Sembla, segons es despren de totes les noves rebudes, que el teatre anomenat del «Vieux Colombier», no actuarà aquest any.

Es diu, per una banda, que aquest atur respon a una necessitat d'absolut repòs imposat al seu director, i d'altra banda, no manca qui assegura, que el teatre del «Vieux Colombier» és tancat definitivament a causa de dificultats de molts ordres que impedeixen el seu seguiment, entre les quals figuren en primer terme les de caràcter econòmic.

Donades les nostres doctrines, i fins l'exemple de posar-les en pràctica, que de molts anys abans d'existir el «Vieux-Colombier» ha vingut acreditant les nostres fervors i els nostres entusiasmes, en el just camp d'acció aclamat per la creença íntegra, no ha de causar estranyesa a ningú, que aquestes noves ens consternin, i excitin la nostra bona voluntat a formular a l'entorn d'elles, una protesta i un plany ben sincers. Una protesta, perquè fa estrany que per minsos motius econòmics, hagin d'aturar-se en el seu camí de triomf les obres empreses amb tan bon zel i tanta intel·ligència; un plany, perquè és de dordre sempre la caiguda de tot allò que ha sabut redreçar-se per la sola força de l'entusiasme i l'altruisme.

Però val a dir, d'altra part, que aquest fet, si es confirma, no ens causa la més petita sorpresa, ni ens aporta en el més mínim cap ressò de decandiment, capaç d'empalidir els nostres optimismes.

Es un fet corrent en la gran lluita teatral establerta, que el mateix senyor Copeau hauria de veure amb una gran serenitat (qui ens diu que no li veu) i que en res podrà influir a l'assoliment de les reivindicacions somniades, quan l'hora arribi d'assolir-les, siguem vius o no, drets o caiguts en la trinxera, tant se val.

De fet, el gran problema plantejat a la causa teatral, acusat aquest d'endarrerit davant per davant dels progressos i les evolucions sofertes

per totes les altres arts, és aquest: si el teatre significa un acte emotiu complert, es troba en el seu just lloc, figurant en el rengle de les necessitats cotidianes, i en conseqüència servit com a tal al ciutadà, o deu considerar-se, pel mateix que significa com un fet d'excepció?

La major part dels artistes que han sentit en el seu fur intern l'escalfor de la indignació i de la repugnància davant el mercader teatral, i han tingut la lleugera visió del cas excepcional com a punt fonamental de les seves aspiracions, jo declaro ben sincerament que sense la salutació d'aquest aspecte per damunt de tota altra solució, no n'hi hauria mai cap de possible.

Però la major part d'aquells artistes col·locats al cap del moviment salvador, han estat en tot moment prou enters i prou austers, per tal de lliurar-se dels encisos i les temptacions d'una possible aclamació diària? o bé: varen preveure a temps si podien aportar la seva independència artística en el menyspreu de l'ajut econòmic?

Oh! l'art del teatre l'art del teatre! Heu's aquí una mena d'art que fins a descobrir-ne la veritable puritat, l'altíssima finalitat salvadora, ofereix un seguit de camins enganyosos i seductors, com aquells de les rondalles més famoses, i és perquè al seguir dels segles els homes s'han plagut a emparar-se del malentès que pesa al seu damunt per a fer-li una crosta terriblement separadora del bon sentit que enclou, i abans d'arribar a la veritable «cambrà del tresor», les més fortes valenties sucumbeixen a l'encís de la fictícia cosa,

* * *

Quant en 1913 el «Vieux Colombier» va escampar el primer fulletó exposant les seves idees, es descobria en cada lletra impresa un delit d'heroisme encantador.

«Diem el que pensem i podrem realitzar el que volem.» Aquesta

síntesi admirable que es troba mil voltes i sota mil formes repetida en les cartes dels enamorats, omplena-va les pàgines del fulletó.

El senyor Copeau es llençava a l'obra amb un emportament digne de totes les fortunes, i París el rebia amb els braços oberts, allò que se'n diu amb els braços oberts.

La presència del «Vieux Colombier», d'altra part, s'oferia «al tot Paris», sota un aspecte fins aleshores desconegut en la gran vila, en fet de presentacions públiques. Ja no era la modèstia, era més aviat la mateixa pobresa la que anava del braç amb la colla entusiasta. El local; els escassos elements d'interpretació escènica; la mateixa organització sota un punt de vista general; la poca comoditat ofertes als espectadors, tot, absolutament tot, responia a una carència de mitjans, que d'altra part, posada de parella amb les condicions personals d'alguns dels intèrprets, i especialment les per tothom reconegudes del seu iniciador, oferien perquè no dir-ho, una novetat, una d'aquelles novetats que si cauen en gràcia dels públics parisencs, ja es camí de possibles èxits. Però, ni que en altres ocasions ho haguem dit, ens cal ara repetir aquí, que els afalacs dels públics de París, sempre assedegats de novetat, solen ésser traidors moltes vegades.

N'hi ha hagut prou amb una dotzena d'anys perquè la novetat ja no ho fos. El públic de París s'hi ha familiaritzat sobradament, potser és arribat el punt de familiaritzar-s'hi massa; potser que la part defectuosa que la cosa nova portava en si, de la qual no és ara ocasió de parlar-ne, és arribada al punt de monotitzar l'atenció dels pocs devots; potser també el convenciment d'esmenar l'actuació de l'obra empresa, en alguns dels seus aspectes, s'és revelat en moments poc propicis a la revisió pràctica i econòmica exigida pel cas, serà pel que es vulgui, la bella intenció cobejada en el si de l'obra del «Vieux Colombier», arros-

segant amb ella totes les belles realitats obtingudes, de moment sembla emmudir, i Paris no en protesta.

Perquè ens hauria de sorprendre aquest fet? Es, per ventura, la primera vegada que un cas semblant arriba? Recordem tota la tasca realitzada per Antoine, recordem la seva heroica caiguda; recordem els alts i baixos de l'obra de Rheynark, sempre i quant (ni que fos mentiderament) no ha volgut pactar amb els seus públics; recordem, com ens deia un amic nostre fa poc, que el «petit teatre des Marais, de Bruxelles», també iniciat en els camins de l'expressió, no té més públic nodrit que el dia de les estrenes, perquè de fet, aquell dia hi ha tota la Brussel·les capaç d'interessar-se per aquestes coses, i si ens poséssim a passar comptes d'iniciatives plausibles, en el sentit que ens ocupa, potser, que, quan no s'han venut l'ànima al mercat públic, trobaríem que totes s'han vist coronades per un fracàs sorollós. Fracàs? Jo entenc que no. Mireu, sinó, com totes aquestes caigudes no són prou per a contenir els nous intents. Es que existeix una força somorta que pugna per sortir-se amb la seva tard o d'hora, és que la persecució d'un veritable teatre és en l'ambient dels escollits. Per això és arribada l'hora d'enlairar els aparentment caiguts en la gran lluita, i de decretar en conseqüència l'aristocràcia de la gran família dels triats, que menyspreant els resultats immediats en l'obra generosament empresa, poden mostrar com branca de la victòria, la patent d'un fracàs, o una caiguda.

ADRIA GUAL

(De la pàgina TEATRE de L. V. de C.)

DE COM ES VAREN DESCOBRIR I PUBLICAR LES PINTURES MURALS CATALANES. — Per la primavera de 1906 en Prat de la Riba, que ja feia de president de la Diputació de Barcelona, va creure que era arribada l'hora de fundar una mena d'Acadèmia per estudiar les coses catalanes. Feia temps que veníem parlant de la conveniència de revíscolar una de les velles acadèmies que ja teníem, amb

l'ingrés d'elements nous o bé de fundar una institució completament nova, sense entrebancs de velles tradicions. Un dia, doncs, de l'abril de 1906, en Prat es va decidir a demanar-me que li fes el borrador del dictamen fundant la nova Corporació i jo el vaig engiponar, diguem-ho clar, amb l'ajuda i el consell de D. Antoni Rubió i Lluch. Ja comprendrà tothom que d'aquell dictamen en va sortir l'*Institut d'Estudis Catalans*, del qual en fou primer president D. Antoni i jo el secretari, sense sou, naturalment.

Haig de dir també, que en Prat (com sempre ell feia), va retocar considerablement el projecte i fins va canviar el nom de la novella institució. Nosaltres l'hi posàrem el nom d'Institut d'Estudis Superiors de Catalunya, que a n'en Prat va semblar massa pretencions i va batejar-lo amb el nom que va prendre definitivament. Va remuntar també una mica el projecte traient-l'hi grops i paraules que podien ofendre les orelles del benemèrit cos provincial i sobretot dels oficials de l'Administració que eren els veritables amos abans que en Prat fes de President. Els que no han conegut aquelles hores de Catalunya no saben lo que és bo. Ara es pensen que tot era bufar i fer ampolles, i no ja d'en Prat, sinó *finis de mi* (!!!) han dit que vàrem tenir a les mans la cultura extraoficial i fins oficial de Catalunya. Infeliços! En Prat aleshores era president sense tenir majoria—un dels casos més extraordinaris que he vist al món. El varen fer President perquè ja governava des de l'oposició, i tanta autoritat va aconseguir com cap de minoria, que amics i enemics van decidir, que com de totes maneres en Prat manaria o presidiria, lo millor és que fos president de nom i de fets. Però no cal dir que ex-presidents, diputats de la majoria, empleats i secretaris, tots tenien la vista posada a n'en Prat, esperant l'hora de fer-li la traveta, perquè quan caigués, caigués de ben alt.

No vui distreure'm massa a parlar d'aquestes coses, que altra feina tinc; però sí vull dir que el secret de l'èxit d'en Prat de la Riba i dels que'l voltàvem, era que treballàvem

més i amb més amor que no els nostres enemics. No és que els entabànéssim, hipnotitzant-los amb passos de mans, ni que els donguéssim gat per llebre i amb art i trampes guanyéssim la partida. No, res d'això, o si de cas ben poc. El secret del nostre èxit és que ens llevàvem més dematí que els lerrouxistes, conservadors, esquerres, nacionalistes i republicans i altres penitències que teníem que sofrir pel bé de Catalunya. Quan ells hi anaven en Prat ja en tornava; vet-aquí tot: i com que la nostra gent lo que més admira encara és la laboriositat, al veure que ja estàvem desperts, ens donàvem la dreta i ens deixaven passar. Ah, si el mateix sistema d'en Prat s'hagués usat arreu arreu, com es va usar amb tant d'èxit a la Diputació!...

Tornant al nostre fet, i passant de llarg les mil tribulacions i amargures dels primers dies de l'*Institut*, quan tot just estàvem constituïts, en Prat em va cridar disparant-me més o menys el següent sermó:

— Es d'absoluta necessitat que l'*Institut* publiqui alguna cosa abans del setembre. Es aleshores que es fan els pressupostos i caldria posar una quantitat important pels gastos de l'*Institut*. Si passem el primer any amb misèries, després costarà molt apujar la consignació. Vosaltres mateixos us acostumareu a ésser pobres. Es necessari que des del primer moment la Diputació compregui que l'*Institut* no és una d'aquestes coses que es subvencionen amb mil pessetes.

...Ara bé: jo no veig manera, que *ni la meua gent* em voti una quantitat important, sense ensenyar-los'hi el que feu. Ningú compren lo que és l'*Institut*; feu un esforç; és de vida o mort publicar alguna cosa abans del setembre.

No cal dir que en Prat parlava com un llibre; però també es comprendrà les dificultats que tenia el seu encàrrec. Vaig portar el missatge als meus companys de l'*Institut* i van quedar aterrats. Si precisament feiem l'*Institut* per treballar amb calma... si allò tenia d'ésser un laboratori d'investigació... la política que no té entranyes, les presses de sempre... etc., etc. Anant

al gra, ningú tenia res a punt. En Rubió va dir: «Dintre de dos anys podré donar el primer volum del *Diplomatari*...» En Puig va dir: «Per acabar el meu llibre tinc que fer tres viatges i treballar tot un hivern.» En Miret es va plantar a riure solament de la idea de publicar el seu *Itinerari de Don Jaume* per la tardor... En Massó quasi plorava. Jo em vaig atrevir a dir: «Si vostès em permeten, jo publicaré un quadern de pintures murals catalanes, bé o malament pel setembre...»

— Pintures murals catalanes? — van dir els meus companys...; — i on es troben?...

No crec que tots es fessin ben bé càrrec de ço que votaven; però acordaren, en mig del desconcert en què els havia posat, que sí, que tirés endavant i publicués el quadern de les pintures murals catalanes, cas que n'hi haguessin. Per lo menys jo era secretari, i així va constar en acta. Va venir l'istiu; tothom es va desbandar i jo em vaig quedar sol, amb la llibreta de les actes, que és tot el que aleshores tenia l'Institut.

Ara bé: és que hi havien pintures murals catalanes? En Puiggarí havia publicat uns pèssims dibuixos a la ploma d'uns frescos de Pedret, prop de Berga, i en Brutails assenyalava l'existència dels de Fenollar. Això era tot el que sabíem pel 1906, quan jo em vaig arrancar a publicar el primer quadern de les *Pintures murals catalanes*. Tampoc vull explicar les penes que vaig passar, aquell istiu, per fer copiar les pintures de Pedret. La Junta de Museus va pagar la còpia, car no tenia l'Institut diners per tal empresa i el vell Thomas va pendre's el risc d'imprimir el fascicle, sense saber d'on sortirien les misses. Però Berga era aleshores la fi del món i Pedret en un sot, més amunt de Berga. Allí es tenien que fer les reproduccions en pocs dies... i com Déu mana. Quants viatges, quanta fatiga! Però el 15 de setembre, text i làmines quedaven llestos. Per cobertes vàrem triar el paper més cridaner que trobàrem; l'«Apa» i jo dibuixàrem la portada en poques hores, i, desesperats,

sense saber què posar-hi, hi plantificàrem un Sant Jordi de Donatello, crec demanant-li que s'encarregués de matar l'aranya del cos provincial.

Vaig portar el primer exemplar encara moll a en Prat, qui se'l mirà tot satisfet amb aquella rialleta que era el seu millor elogi. En Prat no tenia gaires paraules en casos així: trobava tan natural que tothom fes esforços com els que ell feia cada dia. El que l'estranyava era l'egoisme, la peresa, la mesquindat, quan es tractava de Catalunya... En Prat portà el seu exemplar l'endemà a la Diputació, i no cal dir que donàrem el cop. A més, personalment, repartírem un fascicle a cada diputat que es devia mirar molt satisfet aquells sants de colors, amb la dona i les criatures. En repartírem un a cada regidor; el fascicle de les pintures murals va ésser la targeta de presentació de l'Institut a l'Ajuntament. Se'n van repartir a tort i a dret, a Espanya i a fora, i d'Espanya, més de cent corporacions contestaren enviant en torna les seves publicacions.

Un dels exemplars el vaig portar a la famosa penya de modernistes del Continental, que feien i desfeien l'anomenada de la gent per aquells temps. En Rusiñol se'l va mirar i no hi va poder fer cap broma (que es tot el que es pot dir). L'Utrillo va dir, entre pipades: «Coses així és el que s'hauria de fer sempre.» En Sanpere va sortir amb un article maltractant al nostre pobre Sant Jordi de les cobertes i dient que les pintures no eren tan velles com jo deia, per culpa d'unes mànegues que eren més llargues del que jo creia.

Però, en general, tothom va trobar bé el meu fascicle, i la Diputació va votar quatre mil duros per a l'Institut. L'únic que va quedar com Sant Clic vaig ésser jo. Perquè ara el problema era trobar altres pintures. Jo no en sabia d'altres i no podia fabricar-les. Els frescos de Fonollar em donaven uns quants mesos de coll i material per a un segon fascicle; però, i després?...

La fortuna protegeix els atrevits, i pel novembre un antiquari del carrer de la Palla, qui va arrancar l'al-

tar major de la capella de Sant Pere de la catedral de la Seu, va trobar al darrera del catafalc tot l'absis ple de pintures. Ja en teníem tres: Pedret, Fenollar, la Seu... hi havia les de Terrassa, que eren més modernes, però es podien aprofitar en cas de gran necessitat. Un viatge que vaig fer aquella tardor pels volts de la Seu em va convèncer de l'existència d'altres pintures semblants. N'haviem trobat al palau del Bisbe, encara que molt espatllades; en Rogent explicava haver-ne trobat sota l'arrebossat de Ripoll... Doncs era clar que per les valls del Pirineu hi devia haver altres pintures; però haig de dir que l'exploració metòdica de la canal del Segre no va donar resultat.

Per l'hivern de 1907, en canvi, l'Abadal descobria les de Roda. Mn. Gudiol les del Brull, i el comte de Carlet, en la seva guia d'Andorra, ens feia saber l'existència de pintures a les valls. Però quan vaig veure el cel obert, és quan la missió històrico-arqueològica que l'Institut va enviar al Ribagorça va tornar amb la bona nova d'haver trobat pintures en dues esglésies de Tahull i en una de Bohí. Jo vaig descobrir les del Noguera i en Miret ens comunicava les del castell de Mur... Teníem, doncs, una sèrie d'esglésies romàniques amb pintures, com cap país del món. El títol de *Pintures murals catalanes*, que jo havia donat al meu fascicle, era més que de sobres justificat.

Però encara quedaven per descobrir les més notables, que, per mí, són les d'Esterri d'Aneu. Explicaré com vaig trobar-les, perquè és cosa que fa riure. Un dia Mn. Gudiol, amb gran secret, va comunicar-me que D. Lluís Domènech l'hi havia parlat de la meua obra de les pintures, afegint que devíem badar, perquè les més importants no les coneixíem o no les publicàvem. Ja es pot imaginar el gran neguit que va portar-me la nova. Potser sí que badàvem. En Domènech no era home de dir una mentida; ara, esperar-se que ell em comunicués detalls de ço que sabia, era borgejar. Per en Domènech jo era de *La Veu* i ell era del *Poble*; en aquells temps jo començava com a professor a

l'Escola d'Arquitectura i en Domènec n'era Director i me'n passaven de totes, de manera que tenia amargada l'existència en aquella santa casa. A més, devia tenir el plan de publicar les dites pintures un dia o altre. I això sí, cas d'arribar a fer-ho, ho faria millor que ningú. Però jo ja no vaig tenir sossego, i un dia que vaig veure a D. Lluís Domènec sortir de l'Ateneu acompanyat d'en Morelló, va passar-me pel magí com un llampec que les pintures devien ésser a la Vall d'Aneu. En Morelló era d'Esterri d'Aneu; la vall d'Aneu era la única que no havíem explorat: és clar que badàvem... En Morelló, en Domènec, les pintures...

L'endemà vaig agafar el tren, i l'altre endemà la tartana, i l'altre el matxo, i amb l'indispensable capolament personal que es necessitava llavors per arribar a la vall d'Aneu, vaig arribar a Esterri. Vaig anar de seguida a can Morelló, que era l'apotecari del poble, dient-li tot seriós que hi anava enviat pel seu germà de Barcelona, que jo era del *Poble*, molt amic de D. Lluís Domènec i que m'enviava perquè vegés unes pintures, en una església, en una paret, en una volta, potser al sostre, potser per terra...

El germà d'en Morelló va parar de remenar el morter, i va dir-me, tot cofoi: «Vol dir les pintures de Santa Maria? Es a mitja hora lluny d'aquí; aquest minyó l'acompanyarà. Té de demanar la clau a la dona de la masia d'aquelles feixes que es veuen allà baix.»

J. PUJOAN

(De «Gasete de les Arts»).

VÍCTOR BALAGUER. — El centenari d'aquest català de naixença, perdut dins el bilinguisme estèril (valorem simplement la qualitat literària de l'esperit), entre plans i malediccions de gust arqueològic i enterniments d'administració geogràfica, s'escau voltat de totes les circumstàncies que li calen perquè sigui ben oficial, ben regional i ben estèril també.

GABRIEL FAURÉ. — El nostre homenatge a la seva memòria?

No la tonada sensual dels comentaris retòrics, sinó l'audició per l'orquestra Pau Casals, per exemple, del pur accent musical d'aquell home. Accent del pensament, compreneu?

NOVES REVISTES. — Cal encoratjar l'esforç de tots aquells qui volen enaltir la simultaneïtat de diverses publicacions periòdiques catalanes per tal que les nostres lletres no quedin vinculades a un sol agrupament ni les diverses tendències literàries no siguin representades per una mateixa revista.

No es cert, però, que les joventuts no hagin trobat, fins ara, encoratjament. Creiem que una generosa blància ha fet massa fàcils els inicis literaris de molts escriptors la vocació dels quals no resulta ni preparada com seria just ni controlada com ells mateixos haurien d'exigir. No és correcte utilitzar el tema joventut com un reclam ni llençar al mercat literari barreges sense esperit i sense gramàtica de ratlles curtes, quadrets i anuncis. A tot arreu tots els oficis, i amb més rigor el d'escriptor, exigeixen un llarg aprenentatge. Aquí perdura encara l'aficionat el qual desacredita i obstrueix el camí de les vocacions serioses. Els quaderns de composició literària d'alguns alumnes estrangers de primera escola són millors que la majoria del paper imprès de les auto-anomenades joventuts catalanes. La culpa principal es dels qui no diuen la veritat d'aquestes coses.

Esperem que seran tota altra cosa les noves revistes que darreament han vingut a les nostres mans.

A les de significació marcadament juvenil, els desitgem que defineixin sense porugueses la

seva estructura i seleccionin amb duresa el seu contingut. A les altres d'aire més eclectic i complex com *La mà trencada* els desitgem continuïtat en la professió de bon gust, de convivència i d'enaltiment de la dignitat dels escriptors.

D'altres ni cal parlar-ne. Ja fa molt temps que, sense exhibicionisme, molt discretament i molt desinteressada es publiquen sota el títol *Oreig* uns quaderns de treball i d'estudi d'un estol d'adolescents els quals superen tots els papers de la vanitat explotada.

EL PREMI NOBEL DE LITERATURA. — Ha estat concedit enguany al novel·lista polonès Ladislau Reymont, l'obra mestre del qual és una novel·la èpica sobre la vida dels pagesos de Polònia.

Llibre cenyit, no localitzat. Ben lluny dels recordatoris típics de les ballades de trajos regionals.

Llibre que s'acompanya de les altres obres de l'autor obertes a totes les curiositats del món i de de l'ànima.

CAL ESMENTAR

— Que, efectivament les *Aventures de Maïa la abella*, de W. Bonsels es un llibre d'infants d'extraordinari èxit dins la literatura alemana i de notable divulgació a Anglaterra i Nord Amèrica.

Es tracta però d'una mena de narració tota diferent de les cèlebres *Aventures d'Alicia* de Carroll i del popular *Joanet* de l'escriptor holandès F. Van Eeden. Mes aviat s'adiu amb els contes d'Andersen i de Grimm i amb certes faules d'origen oriental.

— Aquestes paraules del manifest publicat pels estudiants

flamencs de l'Universitat de Lovaina:

«La nostra vida no consisteix únicament en cercles d'estudis i federacions on aprenem a conèixer la malaurança de Flandes i cerquem els mitjans eficaços d'aportar-hi remei; on ens preparam per a la tasca àrdua d'educadors del poble, on podem, de mica en mica, per l'adquisició dels nostres principis i dels nostres sentiments netament flamencs, adonar-nos de tot l'artifici i l'exotisme d'una educació burgesa falsejada; on procurem de neutralitzar la influència des-nacionalitzadora de l'ensenyament superior francès i en allò que és possible, posar tots els nostres esforços amb el fi de procurar l'exclusió d'un mitjà de veritable cultura flamenca, únic que ens donarà plenament una pura universitat neerlandesa.

La nostra vida estudiantil, per a nosaltres flamencs, és tot ço que contribueix a la creació d'una atmosfera en la qual s'han de formar aquells que demà hauran de tornar la seva pròpia personalitat a la Flandes renaixent o la faran digna de la gran emancipació per la qual el nostre poble adquirirà la possibilitat d'acostarse a la Neerlanda del Nord per al bé de la civilització de la cultura.

Estem convençuts de la necessitat de mantenir la pau i l'ordre, però no pas fins al punt de com-

prar-ho al preu d'una injustícia manifesta.»

— La mort de De Max, l'actor francès, d'art tan pur i tan discret exercint d'actor, perquè sabia de veres llegir i escriure.

— La llum que ens aclareix la figura de Macdonald, en assabentar-nos de la tria dels llibres que nodreixen la seva Biblioteca.

Prestatge dels filòsofs: Newman Manning, Robertson. Tots els de la escola escocesa.

Panys sencers de la biblioteca, plens de llibres de ciència pura i d'història.

Literatura: Tots els grans lírics anglesos del segle XIX. Els clàssics del XVIII. Poques novel·les. Una excepció a favor de Dickens.

— El discurs de recepció de Mr. Camille Julien a l'Acadèmia francesa, en el qual després de rebutjar el mot *patois* — deformació local d'una llengua determinada — aplicat al provençal, enalteix la vitalitat actual del català i afirma sense reserves que *fer morir una llengua es un pecat contra la vida social*.

— La recordança, sobria, lúcida i cordial — com escau als qui la mort incorpora a la tradició — amb que la revista gallega *Ronsel* honra la memòria del poeta Johan Viqueira col·laborador de

A Nosa Terra, *Nos i Alfar* entre les revistes més comprensives i nacionalitzants del seu país.

— *18.º Latitude sud*, interessant revista que Pierre Camo publica a Madagascar.

— L'estudi de Carel Tchapek que fa I. Ielinek a la Revue de Genève. Hem d'aprofitar aquesta avinentesa per a dir que el famós autor txecoslovac anava a ésser conegut a Barcelona per mitjà de la representació al Romea de la seva obra «R. U. R.» que excità la curiositat universal. En aquesta obra es tracta d'un temacandent d'interès. La intervenció de la màquina a la vida social arribarà a fer emmudir tot sentiment; tota idea noble serà un pretext de lluita entre l'home i la màquina. Tchapek considera els homes com uns nous creadors que han fet la màquina, que es rebela com l'home es rebela. Acaba l'obra amb la repetició del cas d'Adam i Eva. Tota l'obra no és sinó una crítica enginyosa i, a vegades profunda, de les teories d'organització científica del treball.

— La necessitat de recordar les campanyes de les publicacions més extremistes, com el *Progrès Civic*, a pesar del seu sectarisme ultrancer de darrera hora, a favor de l'afirmació d'una ètica dels anuncis que ens defensi del desvergonyiment tarifat.

Editorial Catalana, S. A.

Rambla Sant Josep, 16, pral.

BARCELONA

BIBLIOTECA LITERÀRIA

Les millors obres dels autors catalans i
les mes famoses de les literatures estran-
geres traduïdes pels nostres més il·lus-
; ; ; ; tres contemporanis : : : :

LA PUBLICITAT

DIARI CATALÀ

Administració:

Passeig de Gracia, 34

BARCELONA

RAMON SUNYER

JOIER

Corts Catalanes, 643

JOAQUIM HORTA

IMPRESSOR

GIRONA, 11

Historia de Catalunya

de N'Antoni Rovira i Virgili

Se subscriu a les següents llibreries:

Verdaguer, Rambla del Mig, 5.—Puig Al-
fonso, Plaça Nova, 5.—Editorial Poliglo-
ta, Patritxol, 8.—Nacional Catalana, Gran
Via, 613.—Llibreria Italiana, Rambla Ca-
talunya, 125.—Llibreria Catalonia, Plaça
Catalunya, 17 i a la direcció de Edicions
Pàtria, Diputació, 95. BARCELONA

TALLER DE JOIERIA

JAUME MERCADÉ

PASSEIG DE GRÀCIA, 46

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

Administració: Rambla de Catalunya, 125 - Telef. 850 G.

SUBSCRIPCIÓ TRIMESTRAL

Tarifa d'anuncis per inserció

Barcelona	2'50 ptes.	1 pàgina	50 ptes.
Fora	3'00 »	1/2 »	28 »
Quota de protector	15'00 »	1/4 »	15 »
Quadern senzill: 0'50 ptes.		1/8 »	8 »

Publicacions de LA REVISTA

Darrers llibres publicats

<i>La Gesta dels Estels</i>	de J. SALVAT-PAPASSEIT	volum 53 de la Colecció
<i>La Joia del Camí</i>	d'ANTONI CLOSAS	» 54 » »
<i>L'Emotivitat Popular en el</i> <i>Cançoner de Catalunya</i>	de J. FORNELL	» 55 » »
<i>Entre la Crítica i l'Ideal.</i>	de J. M. LÓPEZ-PICÓ	» 56 » »

A PUNT DE SORTIR

Assaigs sobre els moviment socials a Catalunya en el segle XIX
per Manuel Raventós : Recull d'articles de J. M. Capdevila

LA REVISTA porta publicats 56 volums de la Colecció General, 6 volums de Lírics Mundials, 2 volums d'Escrips Polítics, 4 volums d'Artistes Catalans Contemporanis, 1 volum de Teatre i 2 Almanacs, formant un total de 71 llibres.

LLIBRERIA ITALIANA

DIARIS, REVISTES, PUBLICACIONS i LLIBRERIA GENERAL

Rambla de Catalunya, 125-Tel. 850 G.-BARCELONA

NOVETATS

APOLLINAIRE: <i>Inèdits.</i>	Ptes. 3'75	JORDANA C. A.: <i>Quatre venjances</i>	Ptes. 4'00
BADIA J.: <i>El pecat de la novicia</i>	» 2'00	LOPEZ-PICO J. M.: <i>Elegia</i>	» 4'00
CAMBO F.: <i>Visions d'Orient.</i>	» 4'00	SANCHEZ-JUAN S.: <i>Fluïd (poemes)</i>	» 4'00
FILLION L.: <i>Nostre Senyor Jesucrist, segons els Evangelis, rústica</i>	» 5'00		
<i>enquadernat</i>	» 7'00		

GUIA CATALANA DE FERROCARRILS

Indicador general d'autómnibus i altres vehicles de transport públic de passatgers a tot Catalunya

Es publica cada mes

Preu: Una pesseta